TBB
TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ

COP31
TÜRKİYE
ANTALYA

Yerel Yönetimler için
COP31 REHBERİ

Güncel etkinlik programına ve
panel konsept notlarına
erişmek için ziyaret edebilirsiniz

Değerli Paydaşlarımız,

Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) olarak, 9–20 Kasım 2026 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği 31. Taraflar Konferansı (COP31) kapsamında Yeşil Bölge'de yer alacak pavilyonumuzla yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum süreçlerindeki öncü rolünü ulusal ve uluslararası paydaşlarla buluşturmaktan büyük bir onur duyuyoruz.

Elinizdeki bu rehber kitapçık; konferans süresince belirlenen tematik başlıklar doğrultusunda, TBB pavilyonunda hayata geçirilecek panellerin, oturumların ve yerel yönetimlerin iklim politikaları, sürdürülebilir kentleşme, iklim dirençliliği, yeşil dönüşüm ve yenilikçi uygulamalarına ilişkin çalışmaların detaylı bir haritasını sunmaktadır. Yeşil Alanda yer alan TBB Pavilyonu bünyesindeki üç ayrı stantta her gün üç belediyemizi ağırlayarak, geliştirdikleri strateji, proje ve iyi uygulama örneklerini katılımcılarla paylaşmalarına olanak tanıyoruz. Bu platform vesilesiyle; belediyeler, merkezi yönetim, uluslararası kuruluşlar, akademi ve özel sektör arasında bilgi ve deneyim paylaşımının artırılmasını, yeni iş birliklerinin tesis edilmesini ve iklim eyleminde yerel sesin görünürlüğünün güçlendirilmesini amaçlıyoruz. Yerelden başlayan iklim çözümlerinin yaygınlaşmasına öncülük eden bu değerli çalışmanın tüm kentlerimize ilham vermesini dilerim.

Suat YILDIZ
TBB Genel Sekreteri

İklim Değişikliği:
Bilimsel Temel, Nedenler ve Etkiler

Hava durumu, kısa süreli atmosferik koşulları (saatlik veya günlük sıcaklık, yağış, rüzgâr) ifade ederken; iklim, bir bölgede uzun yıllara (en az 30 yıl) yayılan hava koşullarının ortalamasını ve değişkenliğini tanımlar. İklim değişikliği ise doğal değişkenliğe ek olarak, doğrudan veya dolaylı biçimde insan faaliyetlerinden kaynaklanan ve atmosferin bileşimini değiştiren uzun vadeli, kalıcı değişimleri ifade eder.

Dünya'nın iklim sistemi, doğal bir sera mekanizması üzerinde yükselir. Güneş'ten gelen kısa dalgalı ışınım yeryüzünü ısıtır; yeryüzü bu enerjinin bir kısmını kızılötesi ışınım olarak uzaya yansıtır. Atmosferde doğal olarak bulunan karbondioksit, metan, diazot monoksit ve su buharı gibi gazlar bu ısının bir kısmını tutarak gezegenin ortalama sıcaklığının yaşanabilir seviyelerde kalmasını sağlar.

Ancak Sanayi Devrimi'nden bu yana fosil yakıtların (kömür, petrol, doğal gaz) yoğun kullanımı, arazi kullanım değişiklikleri, ormansızlaşma, tarım, hayvancılık ve atık yönetimi faaliyetleri, atmosfere salınan sera gazı miktarını dramatik biçimde artırmıştır. Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) verilerine göre, sanayi öncesi döneme (1850-1900 ortalaması) kıyasla küresel sıcaklık artışları rekor seviyelere ulaşmış; son on yıl (2015-2026 dönemi) kayıtlardaki en sıcak 10 yıl olarak kayıtlara geçmiştir. Bu durum yalnızca sıcaklık artışıyla da sınırlı kalmamış, ekolojik, ekonomik ve sosyal sistemler üzerinde çok boyutlu etkiler meydana getirmiştir.

İklim değişikliğinin başlıca etkileri şunlardır:

- Küresel ortalama sıcaklıkların yükselmesi ve sıcak hava dalgalarının daha sık ve şiddetli yaşanması,

- Kuraklık, sel, taşkın, fırtına ve orman yangını gibi aşırı hava olaylarının risk ve şiddetinin artması,
- Buzulların erimesi ve deniz seviyesinin yükselmesi,
- Su kaynaklarının azalması ve su döngüsünün değişmesi,
- Tarımsal üretimde verim kayıpları ve gıda güvenliğinin tehlikeye girmesi,
- Biyoçeşitliliğin azalması, ekosistemlerin bozulması ve bazı türlerin yaşam alanlarını kaybetmesi,
- İnsan sağlığı, ekonomik faaliyetler, altyapı sistemleri ve yerleşim alanlarının olumsuz etkilenmesi.

Bu etkiler, özellikle ekonomik ve sosyal açıdan kırılgan ülkelerde ve topluluklarda daha ağır sonuçlar doğurabilmektedir. Dolayısıyla iklim değişikliği yalnızca çevresel bir sorun değil; aynı zamanda kalkınma, ekonomi, enerji, tarım, sağlık ve uluslararası güvenlik boyutları bulunan küresel bir mesele niteliğindedir.

İki Temel Strateji: Azaltım ve Uyum

İklim değişikliğiyle mücadelede iki temel yaklaşım esastır:

1. Azaltım (Mitigasyon): Sera gazı emisyonlarını kaynağında azaltmak veya yutak alanları (ormanlar, sulak alanlar) artırarak atmosferdeki gaz birikimini yavaşlatmak.
2. Uyum (Adaptasyon): İklim değişikliğinin kaçınılmaz ve halihazırda yaşanan olumsuz etkilerine karşı ekonomik, sosyal ve altyapısal direnç geliştirmek.

İklim Değişikliğinin Akdeniz Havzası ve Türkiye Üzerindeki Etkileri

Türkiye'nin de içinde yer aldığı Akdeniz Havzası, küresel iklim değişikliğinden en şiddetli etkilenen sıcak nokta bölgelerinden

biridir. Bu kapsamda bölgede gözlenen ve öngörülen başlıca etkiler şunlardır:

- Sıcak Hava Dalgaları ve Kentsel Isı Adaları: Artan yaz sıcaklıkları, özellikle yoğun betonlaşmanın olduğu kentlerde insan sağlığını ve enerji altyapısını tehdit etmektedir.
- Kuraklık ve Su Stresi: Yağış rejimindeki düzensizlikler baraj doluluk oranlarını düşürmekte, tarımsal sulama ve içme suyu temininde riskler yaratmaktadır.
- Orman Yangınları: Kuraklık ve aşırı sıcaklar, özellikle Akdeniz ve Ege bölgelerinde orman yangını riskini ve ekosistem tahribatını artırmaktadır.
- Ani Sel ve Taşkınlar: Şiddetli ve kısa süreli sağanak yağışlar, altyapı yetersizlikleriyle birleşerek yıkıcı su baskınlarına yol açmaktadır.
- Deniz Seviyesi Yükselmesi ve Kıyı Erozyonu: Kıyı ekosistemleri, turizm alanları ve denizel biyoçeşitlilik iklim baskısı altındadır.

Birleşmiş Milletler ve İklim Değişikliği İlişkisi

İklim değişikliğinin sınır tanımayan, küresel ölçekte bir sorun olması uluslararası diplomasinin ve çok taraflı iş birliği mekanizmalarının kurulmasını zorunlu kılmıştır. Birleşmiş Milletler, iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası iş birliğinin sağlanması, ortak hedeflerin belirlenmesi, ülkelerin taahhütlerinin izlenmesi ve gelişmekte olan ülkelere destek sağlanması konularında merkezi bir rol üstlenmektedir.

Tarihsel Gelişim ve Çerçeve Sözleşme (UNFCCC)

- 1988: Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) ve BM Çevre Programı (UNEP) ortaklığıyla Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) kurularak iklim bilimi uluslararası düzeyde hakemli verilere dayandırılmıştır.

- 1992 Rio Yeryüzü Zirvesi: Ortak Geleceğimiz raporunun 1989 yılında BM Genel Kurulunda kabulünü takiben 1992'de Rio de Janeiro'da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansında (United Nations Conference on Environment and Development/UNCED, 1992), BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC/ BMİDÇS) imzaya açılmış ve Sözleşme 1994 yılında küresel zeminde resmen yürürlüğe girmiştir. Türkiye Çerçeve sözleşmeye 2004 yılında taraf olmuştur.
- Nihai Amaç (Madde 2): Atmosferdeki sera gazı birikimlerinin, iklim sistemine tehlikeli insan kaynaklı müdahaleyi önleyecek düzeyde istikrar kazanmasını sağlamaktır.
- Temel İlke: "Ortak ama farklılaştırılmış sorumluluklar ve ilgili kabiliyetler" ilkesi uyarınca, sanayileşmiş ülkelerin tarihsel sorumlulukları gereği daha büyük yük üstlenmesi benimsenmiştir.

Taraflar Konferansı (COP): Nedir ve Neler Olur?

COP (Conference of the Parties) Nedir?

Taraflar Konferansı (COP), BMİDÇS'ye taraf olan ülkelerin her yıl bir araya geldiği, iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin siyasi yönelimlerin belirlendiği, finansman mekanizmalarının kurgulandığı ve uluslararası taahhütlerin denetlendiği en üst düzey karar alma organıdır. COP kararları genellikle konsensüs (uzlaşı) ile alınır. Doğrudan ulusal parlamentolardan geçmese de ülkelerin stratejilerini, mevzuatlarını ve kurumsal yapılanmalarını şekillendiren temel referans çerçevesidir.

COP Zirvesinin Anatomisi: Mavi Alan ve Yeşil Alan

Her COP zirvesi yaklaşık 12 gün sürer ve iki ana bölgede organize edilir:

Mavi Alan (Blue Zone): Birleşmiş Milletler yönetiminde, özel akreditasyonla erişilebilen resmi alandır. Devlet başkanları, resmi bakanlık delegasyonları, müzakereciler, BM kuruluşları ve gözlemci kuruluşlar burada yer alır. Anlaşma metinlerinin müzakere edildiği, ulusal taahhütlerin tartışıldığı ve bağlayıcı kararların alındığı merkezdir.

Yeşil Alan (Green Zone): Ev sahibi ülkenin denetiminde halka açık ve kapsayıcı platformdur. Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, özel sektör, akademi, gençlik ve yerli topluluklar burada buluşarak iyi uygulama örneklerini, yenilikçi yeşil teknolojileri ve iklim çözümlerini sergiler.

Uluslararası İklim Rejiminin Dönüm Noktaları

Kyoto Protokolü (1997 / COP3): Gelişmiş ülke grubu (Ek-I ülkeleri) için yasal olarak bağlayıcı emisyon azaltım hedefleri getiren yukarıdan aşağıya bir modeldir.

Paris Anlaşması (2015 / COP21): Gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ayrımını esneterek tüm tarafları kapsayan esnek bir iklim yönetişim modeli getirmiştir. Anlaşmanın temel hedefi, küresel sıcaklık artışını sanayi öncesi döneme göre 2°C'nin oldukça altında tutmak ve 1,5°C ile sınırlama çabasını sürdürmektir. Paris Anlaşması; her ülkenin kendi ulusal koşullarına göre hazırladığı Ulusal Katkı Beyanları (NDC), beş yıllık hedef yükseltme döngüleri, şeffaflık raporlaması ve Küresel Durum Değerlendirmesi mekanizmaları üzerine kuruludur.

Önemli Son Dönem COP Zirveleri ve Çıktıları

- COP27 (Şarm El-Şeyh, 2022): Gelişmekte olan ülkelerin iklim kayıplarını karşılamak üzere tarihi Kayıp ve Zarar Fonu'nun kurulması kararlaştırıldı.
- COP28 (Dubai, 2023): İlk Küresel Durum Değerlendirmesi tamamlandı; fosil yakıtlardan uzaklaşma çağrısı yapıldı ve ulusal ile yerel yönetimler arasındaki kurumsal iş birliğini hedefleyen CHAMP (Yüksek Hedefli Çok Düzeyli Ortaklıklar Koalisyonu) başlatıldı.
- COP29 (Bakü, 2024): Yeni iklim finansmanı hedefi (2035'e kadar yılda en az 300 milyar dolar kamu tabanlı olmak üzere küresel mobilizasyonla 1,3 trilyon dolar) ve Paris Anlaşması 6. Madde karbon piyasası kuralları müzakere edildi.
- COP30 (Belem, 2025): "Kolektif Çabalar" (Global Mutirão) temasıyla toplandı; uyum finansmanının artırılması, sürekli Adil Geçiş Mekanizması'nın kurulması ve Kayıp ve Zarar Fonu'nun operasyonelleştirilmesi sağlandı.

Özetle; COP kararlarında artık yalnızca devletler değil, şehirler ve bölgeler de iklim eyleminin resmi aktörleri olarak tanınmaktadır.

Yerel yönetimler, artık yalnızca paydaş değil, müzakere metinlerine doğrudan katkı sunan aktörler olarak tanınmıştır.

Son dönem COP'lar, UNFCCC tarihinde yerel yönetimlerin en güçlü şekilde görünür olduğu döneme işaret etmektedir.

Türkiye ve COP: COP31 Süreci

Türkiye'nin uluslararası iklim rejimindeki konumu; taraf olduğu uluslararası anlaşmalar, ulusal iklim hedefleri, iklim finansmanına ilişkin beklentileri ve uluslararası iklim müzakerelerine katılımı çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Türkiye, 2004 yılında BMİDÇS'ye, 2009 yılında Kyoto Protokolü'ne taraf olmuştur. 22 Nisan 2016 tarihinde imzaladığı Paris Anlaşması'nı 2021 yılında onaylayan Türkiye, 2053 yılı için Net Sıfır Emisyon hedefi ve yeşil kalkınma stratejisini ilan etmiştir. Bu süreçte çıkarılan İklim Kanunu, ülkenin emisyon ticaret sistemine, karbon fiyatlandırmasına ve yerel eylem planlarına yasal dayanak sağlamıştır.

Türkiye, Paris Anlaşması kapsamında İkinci Ulusal Katkı Beyanı'nı BMİDÇS Sekretaryası'na sunmuştur. Bu kapsamda Türkiye, 2035 yılı itibarıyla sera gazı emisyonlarını referans senaryoya kıyasla 466 milyon ton karbondioksit eşdeğeri azaltmayı ve emisyonlarını 643 milyon ton karbondioksit eşdeğeri seviyesinde sınırlandırmayı taahhüt etmiştir.

COP31 Antalya Zirvesi (9–20 Kasım 2026)

Brezilya'daki COP30 sonrasında, 2026 yılında gerçekleştirilen olan COP31, Türkiye'nin ev sahipliğinde toplanmaktadır. Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile COP31, CMP21 ve CMA8 toplantılarının 9–20 Kasım 2026 tarihlerinde Antalya EXPO Center'da yapılacağı kesinleşmiştir.

Başkanlık Yapısı: Türkiye, ev sahipliği ile birlikte COP Başkanlığını üstlenmiş; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum COP31 Başkanı olarak belirlenmiştir.

Önemi: COP31, ulusal katkı beyanlarının (NDC) yerel düzeyde uygulanması, uyum göstergelerinin hayata geçirilmesi ve finansman taahhütlerinin somut projeye dönüştürülmesi açısından kritik bir eşiktir.

COP31 Tematik Ajanda

Türkiye'nin ev sahipliğinde 9–20 Kasım 2026 tarihlerinde Antalya'da düzenlenecen COP31 konferansının resmi tematik gün programı şu şekildedir:

- 9 Kasım 2026: Gıda, Tarım ve Sağlık (Tarım ve gıda güvenliği, sulama, su verimliliği, sağlık ilişkisi..)
- 10 Kasım 2026: Enerji ve Ulaştırma (Enerji arz güvenliği, elektrifikasyon, şebeke altyapısı, sürdürülebilir ulaşım..)
- 11 Kasım 2026: Sıfır Atık / Dünya Liderleri İklim Eylemi Zirvesi (1. Gün) (Döngüsel ekonomi, kaynak verimliliği, metan emisyonları..)
- 12 Kasım 2026: Dirençli Şehirler ve Yapılı Çevre / Dünya Liderleri İklim Eylemi Zirvesi (2. Gün) (İklime dirençli kentler, afet risk yönetimi, doğa temelli çözümler..)
- 13 Kasım 2026: Finans ve Ticaret (Yeşil dönüşüm, iklim temelli yatırımlar, yeşil finansman, karbon piyasaları..)
- 14 Kasım 2026: Çocuklar, Gençlik, Eğitim ve Yetkinlikler (İklim okuryazarlığı, yeşil beceriler, iş gücü dönüşümü..)
- 15 Kasım 2026: Antalya'da Bir Nefes / Bir Soluk (Sosyal ve kültürel etkinlikler, farkındalık programları)
- 16 Kasım 2026: Bilim, Sanayi ve Teknoloji (Yeşil sanayileşme, yapay zekâ, dijitalleşme, düşük karbonlu üretim..)
- 17 Kasım 2026: Okyanuslar, Denizler, Doğa ve Arazi Kullanımı – Rio Synergy (Biyoçeşitlilik, ekosistem restorasyonu, mavi ekonomi..)
- 18 Kasım 2026: İnsan ve Sosyal Kalkınma (Adil geçiş, istihdam, kadınların güçlendirilmesi, kırılgan gruplar..)

- 19 Kasım 2026: İmece: Uygulamanın Güçlendirilmesi (Kurumsal kapasite geliştirme, finansmana erişim, uygulama mekanizmaları..)
- 20 Kasım 2026: Nihai Müzakereler (Tarafların müzakereleri tamamlaması ve sonuç kararlarının açıklanması)

Belediyeler ve COP Süreçleri: Yerel Yönetimlerin Rolü

Küresel nüfusun %55-68'i kentlerde yaşamakta ve küresel sera gazı emisyonlarının %67-72'si kentsel faaliyetlerden kaynaklanmaktadır.

İklim krizinin yarattığı aşırı hava olayları, su stresi ve sıcak hava dalgaları ilk olarak mahalle, sokak ve kentsel altyapı ölçeğinde hissedilmektedir. Ulaşım, binalar, atık yönetimi, su ve atık su arıtma, imar planlaması, yeşil alanlar ve afet kriz yönetimi gibi temel hizmetlerin doğrudan sağlayıcısı olan belediyeler, iklim eyleminin ana uygulayıcı aktörleridir.

Belediyeler ve belediye ağları COP'ta ülke gibi karar alan taraf değildir. Karar yetkisi yalnızca devletlerdedir (parties). Belediyeler, şehirler ve bölgesel yönetimler COP sürecine "devlet-dışı paydaş" olarak dahil olur.

UNFCCC içinde belediyelerin resmi temsil kanalı Local Governments and Municipal Authorities (LGMA)'dir.

COP Süreçlerine Belediyeler ve Belediye Ağları Nasıl Entegre olur?

Belediyeler,

- UNFCCC nezdinde "Gözlemci Akreditasyonu" alabilirler,

- Ulusal delegasyonlar aracılığıyla Mavi Alan erişimi sağlayan Party Overflow imkanından yararlanabilirler,
- 1995'ten beri yerel yönetimleri temsil eden LGMA koalisyonu üzerinden organize olabilirler,
- Mavi Alan'da resmi yan etkinlikler düzenleyerek bilgi paylaşımı, ağ kurma ve kapasite geliştirme faaliyetlerinde aktif rol alabilirler,
- Resmi katılım ve müzakere kanalları kapsamında belediyeler ve ağlar, UNFCCC portalı üzerinden yazılı görüşler (submissions) sunabilirler,
- Uyum (GGA), Ulusal Katkı Beyanları (NDC), finans ve adil geçiş gibi konulardaki diyaloglara ve çalıştaylara katılabilirler.

Paris Anlaşması'nın (Decision 1/CP.21) şehirleri ve yerel alt ulusal otoriteleri iklim eyleminde kritik aktörler olarak tanıması, belediyelerin COP mimarisindeki kurumsal görünürlüğünü artıran ve onları küresel iklim mücadelesinin ayrılmaz bir parçası haline getiren en önemli dönüm noktasıdır.

Türkiye'deki Yasal Çerçeve ve İklim Kanunu Kapsamında Yerel Yönetimler

Küresel ölçekte kazanılan bu stratejik ivme ulusal düzeyde de karşılık bulmakta olup, bu kapsamda atılan yasal adımlar yerel yönetimlerin sorumluluklarını somut bir çerçeveye oturtmaktadır. Türkiye'de çıkarılan İklim Kanunu ile birlikte belediyelere çok önemli sorumluluklar yüklenmiştir:

- Yerel İklim Değişikliği Eylem Planı (YİDEP): Belediyelerin, sera gazı azaltımı ve iklim uyum hedeflerini içeren YİDEP hazırlaması ve uygulaması zorunlu hale gelmiştir.

- İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulları: Vali koordinasyonunda yürütülen il düzeyindeki planlama ve uygulama süreçlerinde belediyeler aktif rol almaktadır.
- Belediyelerin Sorumluluk Alanları: Enerji verimliliği, yenilenebilir enerji yatırımları, sıfır atık uygulamaları, karbon yutak alanlarının artırılması, sel ve kuraklığa karşı altyapı dayanıklılığı ve afet risk azaltımı vb.

@tbb1945 @tbb @tbb1945

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ

Kavaklıdere Mahallesi Tunus Caddesi No:12
Çankaya/ANKARA
Tel: +90 312 419 21 00 | **www.tbb.gov.tr** | tbb@tbb.gov.tr